

העיתון דר' דוד פסיג מדווח מסיליקון וואדי

www.passig.com

עתידו של האיחוד האירופי

הרבעון הראשון של שנת 2003 ייזכר כתקופה הקריטית שעיצבה את עתידו של האיחוד האירופי. מה מונח על כף המאזניים, ומהם האתגרים שנכוננו לאירופאים?

מעצמה או פיאסקו

בימים אלו, מעצמה חדשה רוקמת עור וגידים. האתגרים העומדים בפני היילוד הרך הם גדולים מנשוא. העולם עומד משתאה ומחכה לבאות - התיצלה ביד החברים באיחוד המשימה לעצב לעצמם דמות רלבנטית למאה ה-21 או שאנו נהיה עדים לפיאסקו בסדר גודל היסטורי. אם תצלח המשימה בידם, יהווה הדבר מודל לאחרים, ואם לאו, תתרוסק המעצמה החדשה בשאון. להלן מספר נקודות למחשבה וגם כמה הפתעות טובות לישראל אכול האכזבות מאירופה של המאה ה-20.

נקודת ציון

הוועידה לעתידה של אירופה (The Convention on the Future of Europe) בראשותו של נשיא צרפת לשעבר, זיסקר דסטין, המנסה לשפר את הדרך בה האיחוד האירופי מתנהל, אמורה להגיש [הצעה לחוקה](#) עבור האיחוד האירופאי באפריל הקרוב, והמלצות יותר אופרטיביות לקראת יוני 2003. חברי הוועידה, המונה 105 נציגי ממשלות ופרלמנטים מ-15 המדינות החברות כיום, כבר רמזו שבכוונתם להציע רשימה של זכויות יסוד כדוגמת החוקה האמריקאית. הם כנראה גם ימליצו לשנות את דרך פעולתה של מועצת אירופה. הם מבקשים שהצעות החוק ששרי הממשלות של המדינות החברות הביאו בפני המועצה ונידונו עד כה מאחורי דלתיים סגורות ייפתחו לידיעת הציבור לפני שהמועצה מצביעה עליהם.

אתגר היסטורי

אין זה עומד להיות קל עבור מדינות השוק האירופי להעביר חוקה. אנו עדים לטרנספורמציה מנטלית ותרבותית בסדרי גודל היסטוריים. קשה להאמין שדבר מעין זה מתרחש לנגד עינינו. הספקות, לכן, הם רבים. אך אם יעלה הדבר בידן של המדינות החברות, יהיה זה אות וסימן שדברים דומים יהיו ניתנים ליישום גם באזורים אחרים של העולם להם היסטוריה לא פחות עקובה מדם. לכן, כדאי יהיה מאוד [לעקוב](#) אחר התהליכים שילוו את אירופה בשנה הקרובה. אומות רבות יכולות לגזור גזירות שוות מהתהליכים הללו. המזרח התיכון הוא רק איזור אחד מיני רבים שיוכל ללמוד לקח או שיעור כיצד לעשות או להימנע מאיחודים כלכליים, פוליטיים ותרבותיים.

הישג מדהים אחד רשם כבר האיחוד לאחרונה. באמצע חודש דצמבר 2002, התכנסו ראשי הממשלות החברות בקופנהגן והצביעו על מותה של אירופה הישנה ועל לידתה של אירופה חדשה. הם הצביעו בחיוב על הוספת עוד 10 מדינות תחת המטרייה של האיחוד. אירופה החדשה, החל משנת 2005, תשתרע מאירלנד במערב ועד טרנסילבניה במזרח והיא תמנה כ-370 מיליון אנשים עם כלכלה של כ-9 טריליון דולר—על הנייר היא תהיה כלכלה ודמוגרפיה גדולה יותר מזו של ארה"ב.

אתגר תרבותי

רגע של תהילה היסטורית זה מציין את סופה של אירופה כפי שהכרנוה עד כה. השאלה היא אם חבריה יצליחו לעצב את דמותה החדשה על הריסות דמותה הישנה. האתגר הזה הוא הקשה יותר משאר האתגרים. השאלה האולטימטיבית תהיה שאלת הזהות. האם אירופה היא גיאוגרפיה או רעיון? האם השותפות תתבסס על תרבות, מסורת או היסטוריה, כפי שזיסקר דסטין היה רוצה, או שהשותפות תנבע מערכים משותפים? אלו הן רק מקצת השאלות הפתוחות שיקשה מאוד להתעלם מהן.

קחו למשל את [שאלת הצטרפותה של טורקיה](#) לאיחוד. במפגש קופנהגן, דחו 15 המדינות את הדיון בסוגיית הצטרפותה של אנקרה ל-2005—מה שהעלה את חמתם של הטורקים. מדוע? משום שב-2005, 25 מדינות ללא יוצאות מהכלל, ולא רק 15 של היום, יצטרכו להסכים על הצטרפותה בכדי שזו תוכל להיכנס לאיחוד. כמה מהמדינות כבר מעלות ספקות. הפולנים, למשל, מתלוננים שאין מספיק כסף לכולן. ההונגרים, במיוחד, מחכים להזדמנות מאז המאה ה-16 כדי לנקום על השתוללותם של העותומנים. בימים אלו, הרגשות האנטי מוסלמיים הן חריפות יותר במזרח אירופה מאשר במערבה (אם כי גם שם הם אינם צדיקים גמורים).

ההערכה היא כי בסופו של דבר הטורקים יהיו בפנים. אבל הצטרפותה של טורקיה יכולה לפתוח סוגיות קשות יותר לאירופאים, היות וכאשר טורקיה תתקבל הרבה ישאלו: מדוע לא רוסיה, תוניס או אפילו מרוקו? קשה לדעת לאן יתגלגלו שאלות אלו בסופו של דבר. דבר אחד מקובל היום אצל עתידנים, והוא, שאירופה עומדת בפני מהפכה דמוגרפית. חישבו לרגע כיצד הגדירה אירופה את עצמה עד כה ותראו את עוצמת האתגר שהם לקחו על עצמם. עד כה אירופה היתה מועדון נוצרי אליטיסטי שהתפאר בערש תרבותו ודתו. בעשורים הבאים המועדון—אף כי עדיין יהיה סגור—ינטה להיות רב-תרבותי ומורכב יותר שכלל לא בטוח שיוכל להביא בכנפיו יותר סובלנות. ההחלטה של בריטניה תוכיח. רק היא מכל יתר החברות הסכימה לקבל ללא מגבלות עובדים ממזרח אירופה לעומת האחרות שהציבו מורטוריום של שבע שנים. האם זו רוחה של איחוד?

אתגר פוליטי

משמעות האיחוד בסדרי הגודל שהתקבלו בקופנהגן מעלה אתגרים פוליטיים שהאירופאים יתקשו לבולעם. הנה למשל מגמה שתשמח את האמריקאים ויש לה השלכות על מדיניות החוץ

הישראלית. החל משנת 2005, ארה"ב תוכל למצוא תמיכה במדיניות החוץ שלה ביתר קלות מהמצב הנוכחי. יוזמות אמריקאיות הנתקלות כיום בהתנגדות עזה מבני-ברית מסורתיים כמו גרמניה וצרפת—למשל הרחבת NATO, המלחמה בבוסניה, ועיראק—יתקבלו ביתר קלות בעתיד. הדבר הכי פחות מעניין את עשרת החברים החדשים של האיחוד, שזה עתה השתחררו מעולה של דוקטרינה סוציאליסטית, הן הסמלים הישנים של אירופה. לאלו יש אלים חדשים שהם רוצים לסגוד להם—חירות הפרט, קפיטליזם, שווקים פתוחים, וכדומה. לא מעניינים אותם כלל המודלים הישנים של גרמניה וצרפת כמו *מדינת רווחה*, *הדמוקרטיה הסוציאליטית*, או *הרגולציה הסטטית* של בריסל. אין ספק שככל שהאירופאים יילחצו לערוך רפורמות חברתיות דעתם של החברות החדשות תהדהד בקול.

אתגר כלכלי

לדעת [מומחים](#), האתגר הכלכלי העומד בפני האיחוד הוא בגדר הימור. ההימור הוא האם תהפוך אירופה לאזור תחרותי, שונה, מגוון וצומח, או למדינת רווחה גדולה יותר שיתאספו בה פושטי-ידי חדשים שיתדפקו על דלתות בריסל. בפני האירופאים עומדות ברירות קשות. האם להשתמש באיחוד כמקפצה לשינוי, משמע, לזרוע גמישות מירבית בתוך המדיניות הכלכלית כך שהמדינות החדשות יוכלו לסלול את דרכם בביטחה. המדינות החדשות ממזרח, מתאפיינות בכך שהן דמוקרטיות חדשות, הצומחות בקצב מסחרר והיכולות להוות מתחרות קשות למדינות הוותיקות מהמערב. עם זאת בעשור האחרון הן נתקלות בקשיים רבים לאזן את תקציבם ואת המטבע המקומי שלהן. המתח בין המדינות החדשות והוותיקות היותר עשירות ילך ויגבר. למשל, איגודי העובדים בגרמניה המערבית יהיו מאוד מעוניינים להעלות את שכרם של העובדים מגרמניה המזרחית בכדי לשמר את מקומות העבודה לחבריהם שבמערב גרמניה. הירוקים ירצו שהתעשיות של המדינות החדשות יעמדו בסטנדרטים המחמירים כמו אלו הנהוגים במדינות הוותיקות. האיכרים של המדינות הוותיקות ינסו לדחוף את האיכרים החדשים של האיחוד לתבוע שהסובסידיות הנדיבות ימשיכו לזרום לחקלאות האירופאית. לך תדע מה יעשו הביורוקרטים של בריסל אם אחת המדינות החדשות באיחוד תחליט לקצץ במיסים כדי למשוך אליה השקעות גדולות מהמדינות היותר וותיקות.

המומחים של אחת מקבוצות החשיבה היושבת בלונדון והעוסקת בעתידה של אירופה המאוחדת [Independent Strategy](#) - מעריכים כי השנתיים הקרובות יכולות להיות "תקופה מסוכנת מאוד" עבור אירופה עם סיכויים של כ-50% שדברים יתגלגלו רע עד רע מאוד. אחד התסריטים המעלה את הסבירות להתגלגלות שלילית נעוצה בהתממשות התסריט הבא: ההאטה העולמית תדחוף את מחיר האירו גבוה שבהכרח יוביל לצימצום ברווחי הייצוא של גרמניה. התוצאה תהיה עליה באבטלה שממילא היא גבוהה, ירידה בהוצאות של הצרכנים וסטגנציה כדוגמת יפן בעשור האחרון. במצב כזה גרמניה תסחוב איתה את כל אירופה תוך זמן קצר.

לסיכום

מה אפשר להמליץ במצב כזה? אולי שב ואל תעשה היא הגישה הנכונה ביותר בשעה זו. סביר להניח כי בסופו של דבר אירופה תצא מחוזקת מהאתגרים שנכוננו לה אבל העליות והירידות בדרך חתחתים זו יכולות להיות חריפות. אין ספק, עם זאת שעל ישראל לפעול כדי להיות ידידה למעצמה שבדרך. אף אם דרכה של זו לא תצלח אנחנו לא יכולים להרשות לעצמנו להתעלם מהאפשרות הזו. ויש לנו הרבה מה לתקן ביחסינו עם האירופאים על אף כל הרגשות והאכזבות המלווים את היחסים הללו.